

วิเคราะห์หลักธรรมส่งเสริมชุมชนคุณธรรมต้นแบบ
AN ANALYZE THE MORAL PRINCIPLES TO PROMOTE THE MODEL
MORAL COMMUNITY

พระครูปลัดเจดิม โชติกโร (บุญเยี่ยม)
Phrakrupalad Chalerm Chotikaro (Boonyiam)

วัดเขาช่องพัฒนาราม
Wat Khao Chong Phatthanaram
chalermboonyiam@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมส่งเสริมชุมชนคุณธรรมต้นแบบนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาชุมชนต้นแบบวิถีพุทธในสังคมไทย 2) เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมส่งเสริมชุมชนคุณธรรมต้นแบบโดยศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา รวมถึงเอกสารทางพุทธศาสนาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า

การพัฒนาชุมชนคุณธรรมต้นแบบนี้ ประกอบไปด้วยแนวคิด ทฤษฎี หลักการ วิธีการต่าง ๆ ในการพัฒนา เพื่อให้ชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริง นักพัฒนาสังคมได้ออกแบบและวิธีการลงพื้นที่ในการแก้ปัญหาด้วยวิธีต่าง ๆ โดยเฉพาะแนวคิดการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จากนโยบายรัฐในการพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืน จากที่เน้นการพัฒนาทางกายภาพ ปัจจุบันได้หันมาสนใจเรื่องจิตภาพด้วย ก็คือการพัฒนาภายใน จึงได้ออกนโยบายชุมชนคุณธรรมต้นแบบ เพื่อให้ชุมชนมีกินมีใช้อย่างยั่งยืนและอยู่ด้วยความสงบสันติ

หลักธรรมที่ส่งเสริมในการชุมชนคุณธรรมต้นแบบ 5 ประการคือ 1) หลักศีล 5 เป็นหลักแห่งการประพฤติเพื่อยังอยู่ด้วยกันอย่างสันติภาพ 2) สังคัตถ 4 เป็นหลักแห่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สงเคราะห์ซึ่งกันและกัน 3) หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักแห่งการเห็นอกเห็นใจกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลและส่งเสริมสนับสนุนกันและกัน 4) หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักแห่งการประพฤติตนให้อยู่ในระเบียบวินัยที่วางไว้ รู้จักว่าสิ่งไหนควร สิ่งไหนไม่ควร มีความเคารพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ เป็นหลักแห่งความเป็นผู้นำ 5) หลักอภิธานิยธรรม 7 เป็นหลักแห่งความสามัคคีกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

คำสำคัญ: ชุมชนคุณธรรมต้นแบบ; หลักธรรม; ความยั่งยืน

Abstract

An analytical study of moral principles to promote this model moral community. The objectives are 1) to study the model communities of the Buddhist way of life in Thai society; 2) to analyze the dharma principles promoting the model moral communities by studying the Tripitaka. Commentaries. Buddhist texts and related researches.

The study found that:

The development of the model moral community It consists of concepts. theories. principles. and various methods of development in order for the community to be truly developed. Social developers have designed and implemented methods to solve problems in various ways. especially the concept of participation in all relevant sectors. From the government's policy on sustainable community development from focusing on physical development At present. he has also turned his attention to mental images. is internal development Therefore. a model moral community policy has been issued. for the community to have a sustainable living and live in peace.

The moral principles that promote in community virtue are the 5 models: 1) The five precepts are the principles of conduct for living together in peace. 2) Sanggawatthu 4 is the principle of generosity. be kind to each other. 3) The Four Brahma Vihara Principles are the principles of mutual sympathy helping each other and promoting and supporting each other. 4) The Seven Principles of Sappurisadhamma are the principles of conducting oneself in accordance with the established discipline. knowing what should and what should not have respect for adults is the principle of leadership. 5) the seven principles of Abarihaniyadhamma are the principles of unity in performing various activities in the community.world.

Keywords: Model Moral Community; Dhamma Principles; Sustainability

บทนำ

ในปัจจุบันพระพุทธศาสนาได้เป็นที่ยอมรับว่าเป็นหลักนำทางในการพัฒนาทุกด้าน การที่จะพัฒนาประเทศให้สำเร็จผลดีบรรลุจุดหมายที่ต้องการได้อย่างแท้จริงนั้น จะพัฒนาเพียงด้านวัตถุอย่างเดียวไม่เพียงพอ ประสพการณ์ในการพัฒนาตลอดเวลายาวนานที่ผ่านมาได้สอนให้เป็นที่ตระหนักได้ว่า การมุ่งพัฒนาวัตถุภายนอกอย่างเดียวนั้นแม้จะระดมทุนลงไปอย่างมากมาย ก็ไม่ทำให้สังคมบรรลุความมั่งคั่งรุ่งเรืองและสันติสุขที่แท้จริงได้ตาม วัตถุประสงค์กลับสร้างปัญหาอย่างมากมาย เช่น 1) ปัญหาความยากจน ปรากฏว่ามีคนยากจนแร้นแค้นแผ่ขยายทั่วไปทั้งในเมือง และชนบท การกระจายรายได้ของประชากรไม่ดำเนินไปด้วยดีฐานะทางเศรษฐกิจของคนกลับห่างไกลกันมากขึ้น 2) ปัญหาด้านสุขภาพ ประชากรขาดแคลนแม้กระทั่งสาธารณสุขขั้นมูลฐาน เกิด โรคระบาดที่ร้ายแรง นอกจากสุขภาพทางกายไม่ดีแล้วสุขภาพทางจิตก็เสื่อมโทรมลงชีวิตคนในถิ่นที่เรียกว่าเจริญมีลักษณะสับสนวุ่นวายคนมีทุกข์ใจมากขึ้นเป็นโรคจิตโรคประสาทมากขึ้น 3) ปัญหาด้านการศึกษา ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาก็ยังอยู่ในภาวะสัมฤทธิ์ผลได้ยากเกิดความล้มเหลวในการจัดการศึกษาก่อให้เกิดปัญหามากมายในสังคม เช่น ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง ความไม่ซื่อตรง เป็นต้น 4) ปัญหาทางการเมือง การพัฒนาประชาธิปไตยก้าวหน้าไปได้ไม่มากกว่าถอยหลัง 5) ปัญหาด้านจริยธรรม คุณธรรม ผู้คนไม่มีระเบียบวินัย เช่น ระเบียบวินัยในการใช้รถใช้ถนนอุบัติเหตุมีสถิติสูงอย่างน่ากลัวยิ่ง เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จนทำให้คนส่วนมากเกิดความหวาดกลัว อาชญากรรมยังแพร่หลาย คดีปล้น ชำ ช่มชู้ ที่ร้ายแรงปรากฏขึ้นบ่อย เป็นต้น 6) ปัญหาด้านวัฒนธรรม มีความเสื่อมโทรมทางด้านวัฒนธรรมมีค่านิยมที่ไม่พึงปรารถนาและไม่เอื้อต่อการพัฒนา เช่น ค่านิยมบริโภคและความนิยมฟุ้งเฟ้อแผ่กระจายทั่วไป 7) ปัญหาทางเพศและอบายมุข มีปัญหาทางเพศเพิ่มสูง มีอัตราคนถูกข่มขืนสูงอัตราการหย่าร้างสูงขึ้น อบายมุขระบาดทั่วไป ทั้งในกรุงและชนบทประชากรฝากความหวังไว้กับการพนันในรูป แบบต่างๆและหมกมุ่นจนยากที่จะแก้ไขเยาวชนมากมายทำลายอนาคตของตนเองและก่อปัญหาแก่สังคมโดยเป็นผลสืบเนื่องจากการติดยาเสพติด 8) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมทวีสูงขึ้นป่าไม้ถูกทำลายไปมากต้นน้ำลำธารร่อยหรอลง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล แผ่นดินแห้งแล้ง ทำให้ทำการเกษตรยากลำบากมากขึ้น ส่งผลต่อความยากจนแร้นแค้นยิ่งขึ้นไปอีก ประสพปัญหาทางการตลาดมีการเอารัดเอาเปรียบกันมาก เกิดมลภาวะทั้งในดิน ในน้ำ และท้องฟ้าคุกคามต่อชีวิตและสุขภาพของประชากรทั่วทุกคน บทเรียนจากการพัฒนาสอนให้รู้ว่าการพัฒนาจะต้องดำเนินไปอย่างรอบด้านและอย่างทั่วถึงไม่ใช่มุ่งพัฒนาแต่เพียงด้านวัตถุอย่างเดียว (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2543)

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นทั่วทุกของประเทศและของทุกประเทศในโลก กระทั่งถึงความเป็นอยู่ของคนในชุมชนนั้น ๆ เพราะฉะนั้น มนุษย์เราเป็นสัตว์สังคม คำว่า สังคม ก็คือจะต้องไปด้วยกัน ไปพร้อมกัน หมายความว่า จะต้องใช้ชีวิตด้วยกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แยกออกจากกันไม่ได้ เมื่ออยู่รวมกันก็เกิดชุมชนขึ้นมา ปัญหาที่ตามมาเพราะแต่ละคนมีความคิดความอ่านที่ไม่เหมือนกันนิสัยใจคอก็ไม่เหมือนกัน จึงต้องมี

หลักเกณฑ์ข้อระเบียบบังคับต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อคอยควบคุมดูแลความเรียบร้อยในชุมชน เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกันอยู่จนถึงทุกวันนี้ แต่เท่านั้นหาเพียงพอไม่ ถึงแม้จะมีกฎหมายก็ยังมีคนละเมิดกฎหมาย และทำผิดกันทุกวัน มีคนติดคุกติดตารางก็มาก นั่นเป็นเพราะคนขาดการศึกษา จึงต้องหันมาพัฒนาทางการศึกษาด้วย

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร รัชกาลที่ 9 ได้ให้ความสำคัญและห่วงใยในเรื่องของการศึกษา จึงได้ประทานพระราชโองการไว้ว่า “การใช้หลักวิชาและความคิดริเริ่ม สร้างงานที่อาจดูไม่ใหญ่โตนัก แต่ประสิทธิภาพสูง และอำนวยความสะดวก โดยตรงได้มากโดยการนำเอาทรัพยากร ตามธรรมชาติ ความรู้ ความสามารถตลอดจนแรงงานของคนส่วนใหญ่ ให้ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย และให้เกิดความเสียหาย หรือสูญเสียเปลืองเปลืองที่สุด การสร้างความเจริญในลักษณะนี้ จะช่วยสร้างความเจริญของกิจการส่วนร่วมได้แน่นอน” (พระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษา. 2539)

แต่การศึกษาอย่างเดียวไม่ได้ช่วยให้คนในสังคมมีความสุขได้ เพราะคนมีการศึกษาก็ถือว่าเป็นคนดีทุกคน เพราะฉะนั้น การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้นในสังคมของตน แต่บางครั้งการที่มีคนอยู่ร่วมกันหลายคนหลายกลุ่ม มีความหลากหลายแตกต่างกัน ก็ย่อมมีการ ขัดแย้งกันบ้าง คงไม่มีใครสามารถสร้างสังคมที่ปราศจากความขัดแย้งได้โดยสิ้นเชิง แม้เพียงคน ๆ เดียวก็อาจมีความขัดแย้งในตนเองได้ เพราะมนุษย์ย่อมมีความขัดแย้งกันเป็นธรรมดาอันเป็น ธรรมชาติของมนุษย์ปุถุชนซึ่งมีความต้องการที่ไม่จำกัด แต่สิ่งที่สนองความต้องการนั้นมีอยู่จำกัดความ ขัดแย้งจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมมิใช่เป็นสิ่งที่เลวร้ายเสมอไปเพราะบางครั้งความ ขัดแย้งก็เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดความหลากหลายในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ มนุษย์ ที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ ได้ หากแต่ถ้าเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นแล้วมีวิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา หรือดำเนินการใด ๆ ที่เหมาะสมกับชุมชนและสังคมนั้น ๆ ก็จะทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

การนำเอาหลักธรรมกับการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง ให้กลายเป็นชุมชนคุณธรรมนั้น นับเป็นบทบาทที่สำคัญอีกครั้งหนึ่งที่แสดงถึงความพยายามนำแนวคิดที่เคยมีมาแต่อดีตซึ่งศาสนาเคยให้ผู้คนมาแล้ว เพราะวัดในอดีตไม่ได้สอนเรื่องจิตใจอย่างเดียว หากแต่ยังอำนวยความสะดวกทางวัตถุแก่บุคคล เช่น เป็นแหล่งสมบัติกลางแก่ชุมชนสามารถหยิบยืมมาใช้ได้ ในด้านสังคมนั้นวัดยังเป็นสถานที่พบปะประชุม สังสรรค์ ในคราวที่มีงานเทศกาลต่างๆ นอกจากนั้นพิธีกรรมต่างๆยังสามารถหล่อหลอมจิตใจของชาวบ้านทุกคนเป็นหนึ่งเดียวกันได้ แม้กระทั่งยามมีข้าศึกศัตรูเข้ามารุกรานยังได้อาศัยพระผู้ทรงวิทยาคม เป็นศูนย์รวมจิตใจให้มีความกล้าหาญปกป้องถิ่นกำเนิดของตน สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่อยู่ในความทรงจำของผู้คนที่ผ่านวัยมาไม่น้อย กว่า 40-50 ปี คำว่าชุมชนคุณธรรมจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ทุกคนมองเห็นว่าน่าจะเป็นทางออกหนึ่งของสังคมไทย ดังนั้นจึงต้องมีการเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ให้ยึดวิถีพุทธมาใช้ในการดำเนินชีวิต

ด้วยปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะด้วยเหตุผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ทุกภาคส่วนก็มีส่วนช่วยในการที่จะพัฒนาให้ดีขึ้น การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งกลายเป็นชุมชนคุณธรรมนั้น ผู้วิจัยได้ใช้หลักธรรมประกอบด้วย ศีล 5 สังคัตถุ 4 สปัจริยธรรม 7 และอปริหานิยธรรม 7 ในการส่งเสริมชุมชนให้เป็นชุมชนคุณธรรมต้นแบบ และเป็นตัวอย่างในการนำไปพัฒนาชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาชุมชนต้นแบบวิถีพุทธในสังคมไทย 2) เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมส่งเสริมชุมชนคุณธรรมต้นแบบ

การทบทวนวรรณกรรม

การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการ (process) ที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในชุมชนจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการส่งเสริมให้ประชาชน ซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนนั้นๆ มีความรู้ ความเข้าใจ เกิดความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วม (participation) ให้ครบทุกขั้นตอน ได้แก่ การร่วมให้ข้อมูล ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกำหนดวางแผนโครงการและกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน การลงมือปฏิบัติกิจกรรมในชุมชน ร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรม และรวมสรุปบทเรียนที่ได้ร่วมกันทำกิจกรรม เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น แนะนำสิ่งที่ดีไปปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป ประเด็นหลักคือ ประชาชนในชุมชนนั้นต้องมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระในทุกขั้นตอนของการทำกิจกรรม เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของชุมชน (sense of belonging) ของตนเอง (ณรัชช์ ศรีทอง. 2558: 34)

หลักการพัฒนาชุมชนคุณธรรมใหม่นั้นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน คือ การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มาเป็นแนวทางหลักของการดำเนินงาน และใช้พลัง “บวร” มาเป็นแกนนำในการขับเคลื่อน โดยเริ่มจากการเปิดพื้นที่ในวัด / ศาสนสถาน ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมเทิดทูนสถาบัน พระมหากษัตริย์และกิจกรรมทางศาสนา ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตลอดจนเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง รวมกลุ่มอย่างมีพลังใช้ชีวิตอย่างพออยู่ พอกิน พอเพียง มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม เปน “ชุมชนคุณธรรม” ที่มีหลักการในการพัฒนา ดังนี้

1. น้อมนำสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และศาสตร์พระราชาเป็นแกนหลักที่สำคัญในการพัฒนาคนและชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง อย่างยั่งยืน โดยมีความเชื่อ ความศรัทธา ความรัก และความจงรักภักดี 3 สถาบันหลักของชาติอยู่ในหัวใจ

2. น้อมนำหลักการทรงงาน “ระเบิดจากข้างใน” “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาเป็นหลักการในการปฏิบัติงานในพื้นที่ โดยให้คนในชุมชนมีความสมัครใจ และเข้าใจแก่นแท้ของการพัฒนาชุมชนภายใต้วิถีถิ่น วิถีไทยเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งด้วยหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมที่ดีงาม

3. นำหลักการ 3 ประสาน คือ “บวร” (บ้าน-ชุมชน/วัด ศาสนสถาน/โรงเรียน-ราชการ) และภาคประชาสังคม มาเป็นแกนนำสำคัญในการขับเคลื่อนและเป็นเจ้าหลอมชีวิตให้ถูกต้องดีงาม โดยเปิดเวทีให้โอกาสทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ตรงกับความต้องการของแต่ละชุมชน โดยเชื่อมโยงทั้งชุมชน

4. มีการบูรณาการการทำงานแบบองค์รวมของภาครัฐ ทุกกระทรวง ทั้งงานระดับนโยบาย งานตามภารกิจและงานเชิงพื้นที่เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนและเป็นภาระของคนในพื้นที่ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม 3 ประสาน คือ ภาครัฐ รัฐและเอกชนให้ทุกภาคส่วนในพื้นที่ “รวมคิด รวมทำ หารับประโยชน์” อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม

5. นำทุนทางวัฒนธรรม และความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน

6. ใช้กระบวนการชุมชนและแบบเครือญาติ ให้เข้าถึงและใกล้ชิดกับชาวบ้านเพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

7. สร้างชุมชนคุณธรรมต้นแบบ Best Practice เป็นแหล่งเรียนรู้ขยายภาคีเครือข่ายไปยังชุมชนอื่น (คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. ออนไลน์)

หลักการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมี ดังนี้

1. หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชน โดย ยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานหรือต่อบุคคล

2. หลักการจัดความขัดแย้ง ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และความคิด จะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลว

3. หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความซื่อสัตย์ ความอดทน การร่วมมือ การซื่อสัตย์และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้ร่วมสนับสนุนนโยบาย และเป้าหมายการดำเนินงาน และอาจก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน

4. การให้การศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิด ของตนเอง ช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษาดูงานโดยให้ ประชาชนมีโอกาสทดลองคิด ปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้ รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงานและนำไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนา

5. หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนา

6. หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการทำงานและทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ (ชิต นิลพานิช และกุลธน ธนาพงศธร. 2532: 263)

โกวิท พวงงาม (2545: 171) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนา ควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการ นำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมี ฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินงาน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้ว ชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้น ได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่ อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก

ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปถัมภ์ (2558) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ นั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมายได้ฉะนั้นในการพัฒนาชุมชนจึงพยายามที่จะพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไปพร้อมกันทุกด้านที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะจะมีส่วนช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างมาก การพัฒนาชุมชนจึงต้องพัฒนาทั้งคนและวัตถุไปพร้อม ๆ กัน

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2547: 2) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตกลุ่มบุคคลเป้าหมาย มุ่งให้เกิดความเสมอภาคและกระจายอย่างเป็นธรรมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนน้อยที่สุด

พุทธทาสภิกขุ (2539: 56-57) ได้อธิบายความหมายของศีลไว้ว่า ศีลหมายถึงความเพนปกติ หรือปกติภาวะตามธรรมดา หมายความว่า ทำทุกอย่างอยู่ตามหน้าที่ที่ควรจะทำ แต่อยู่ในภาวะปกติ คือ ไม่ เตือตรอน ไม่กระวนกระวายไม่ระส่ำระสาย ไม่มีความสกปรกความเศร้าหมองใดๆ เกิดขึ้น โดย เนื้อความ ศีล หมายถึงระเบียบที่ได้บัญญัติขึ้นไว้สำหรับประพฤติปฏิบัติกัน เพื่อให้เกิดภาวะปกติ ขึ้นมาที่กาย ที่วาจา ศีล คือการปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบการเพนอยู่ทางภายนอก ศีลพัฒนาที่กาย ที่ วาจา ใจเพนกาย วาจา ที่นาดู เมื่อเรามีศีลเพนพื้นฐานแล้ว เราจึงจะมีจิตที่เพนสมาธิได้ง่าย ถ้ามีศีลดี สมาธิก็มีง่าย

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2538: 65) ทรงแสดงทัศนะ เรื่อง ความหมายของศีลโฆวาศีล แผลตามศัพทวา ปกติ หมายความว่า ความเป็นปกติเรียบร้อย (อย่าง หนึ่ง) ความ เคยชินลงรูปลงตัวติดอยู่ประจำอยู่ ความเป็นปกติ (อย่างหนึ่ง) ความเป็นปกติเรียบร้อย หมายถึง ความเป็นปกติเรียบร้อยของความประพฤติ เพราะเว้นการที่ควรเว้น ประพฤติการณ์ที่ควร ประพฤติศีล 5 หรือ เบญจศีล คือความ ประพฤติชอบทางกาย และวาจา การรักษากายวาจาให้ เรียบร้อย การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ขอบปฏิบัติ ในการเว้นจากความชั่ว การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน

พระธรรมปลูก (ป.อ. ปยุตโต). (2546: 245) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความประพฤติดีทางกาย และ วาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย. ขอบปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ใน ความดีงาม. การ รักษาปกติตามระเบียบวินัย. ปกติมารยาทที่ปราศจากโทษ. ขอบปฏิบัติในการฝึกหัด กายวาจาให้ดียิ่งขึ้น. ความ สุจริตทางกายวาจาและอาชีพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูประโชติธรรมวงศ์ (เอกพงษ์ หิริธมโม) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบพุทธพัฒนาชุมชน เข้มแข็งของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์" ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เป็น กระบวนการเสริมสร้างชุมชนที่มุ่งส่งเสริมประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทุกด้านโดยประชาชน เป็นผู้ริเริ่มใน การพัฒนาด้วยการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุดและเสริมด้วยการช่วยเหลือจากภายนอกเท่าที่จำเป็น การพัฒนา เป็นการทำให้เกิดความเจริญขึ้นหรือดีขึ้น ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจจึงจะเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์ เพราะชีวิตประกอบด้วยกายและจิตใจ

สภาการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ วัดป่าคำคำตำบลจุมจัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการพัฒนาชนบทที่พระสงฆ์พัฒนาคำเนินการมีโครงการที่ครอบคลุม เรื่องราวทั้งทางโลกและทางธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการพัฒนาส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของ ประชาชนเป็นสำคัญโดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดชุมชนที่มีความ เข้มแข็ง

รูปแบบพุทธพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ วัดป่าคำคำ ตำบลจุมจัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยมี โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อพัฒนาชุมชนเข้มแข็งทั้ง 5 ด้าน 1) ด้านจิตใจ มีจิตใจที่เข้มแข็งทำตนให้เป็นที่พัก ของตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี มีความเอื้ออาทรซื่อสัตย์สุจริตเห็นประโยชน์ส่วนร่วมเป็นสำคัญ 2) ด้านเศรษฐกิจ รู้จักลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ยึดหลักพออยู่พอกินพอใช้และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองไม่เป็นหนี้มีฐานะความ เป็นอยู่ดีขึ้น 3) ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นการปฏิบัติตนต่อสิ่งแวดล้อม ใช้และจัดการอย่างฉลาด รักษาสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม ไม่เบียดเบียนและไม่ใช้สารเคมียาปราบศัตรูพืชไม่ทำลายสภาพดิน 4) ด้านเทคนโลยี ให้รู้จักคุณค่าแท้ คือประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยี คุณค่าเทียม คือ การใช้เพื่อสนองกิเลสตัณหา

เทคโนโลยีที่เข้ามามีทั้งดีและไม่ดีจึงต้องใช้เทคโนโลยีด้วยสติปัญญา 5) ด้านสังคม เป็นสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูล เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายมีความรักสามัคคีเกิดชุมชนเข้มแข็งเป็นลักษณะพึ่งพาตนเองได้ แล้วก็จะเกิดภาวะพึ่งพากันเองและเชื่อมโยงเครือข่ายตามหลักพุทธพัฒนา

พระปลัดธนากร สนมโน (เพราะละ) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย" ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง มีอยู่ 5 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านสังคม ได้แก่ ยาเสพติด ลักขโมย อาชญากรรม. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ขยะเป็นพิษส่งกลิ่นเหม็น. ปัญหาด้านวัฒนธรรม ได้แก่ การแต่งกายเลียนแบบต่างชาติ การดื่มสุราในสถานที่อันไม่สมควร เช่นในวัด เป็นต้น. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ขาดการเก็บออมใช้จ่ายฟุ่มเฟือย.ปัญหาด้านการปกครอง ได้แก่ ขาดเสรีภาพในความคิด การแสดงออกทางการเมืองในท้องถิ่น ผู้มีอิทธิพลครอบงำผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น 2) รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลยตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า ปัญหาด้านสังคมผู้บริหารเทศบาลวังสะพุงมีการนำหลักศีลภาวนาไปพัฒนาสังคมด้วยการฝึกอบรมศีล ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเสียหายอยู่กับผู้อื่นได้มีความเกื้อกูลต่อกัน. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมีการนำหลักหิริคือความละอายใจที่จะไม่ทำความชั่วและนำหลักโอตตปปะคือความรู้สึกรังเกียจต่อการทำชั่วทั้งปวง. ปัญหาด้านเศรษฐกิจมีการนำหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ คือการมองเห็นประโยชน์สุขสามัญได้แก่ การมีรายได้พอใช้กับค่าใช้จ่าย มีปัจจัย 4 ที่พอเหมาะแก่การดำรงชีวิตประจำวัน รู้คุณค่าของการออม และระมัดระวังในการใช้จ่ายมากยิ่งขึ้น. ปัญหาด้านวัฒนธรรมมีการนำหลักกตัญญูกตเวทิตา คือชาววังสะพุงมีความภาคภูมิใจรู้คุณค่าต่อวัฒนธรรมดั้งเดิม เกิดความหวงแหน รักษาวัฒนธรรมไว้ด้วยความเพียรพยายาม. และปัญหาด้านการปกครองมีการนำหลักทศพิธราชธรรม คือผู้นำหรือผู้บริหารเทศบาลวังสะพุงต้องเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน มีความประพฤติดีงาม เป็นผู้เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อความสุขส่วนรวม 3) รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลยมีอยู่ 5 รูปแบบ ได้แก่ (1) รูปแบบตามหลักศีลภาวนา เป็นรูปแบบที่เน้นการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนสังคมด้วยการให้ประชาชนชาววังสะพุงเจริญศีลด้วยการนำหลักการของศีลไปพัฒนาความประพฤติทางกาย ทางวาจา การฝึกอบรมศีลตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเสียหายอยู่กับผู้อื่นได้ มีความเอื้อเกื้อกูลกันต่อกันอยู่เสมอ. (2) รูปแบบตามหลักหิริคือชาววังสะพุงจะต้องมีความละอายใจที่จะไม่ทำความชั่วและนำหลักโอตตปปะคือความรู้สึกรังเกียจต่อการทำชั่ว เช่น การทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง. (3) รูปแบบตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์คือชาววังสะพุงมีการมองเห็นประโยชน์สุขสามัญของวิถีชาวบ้าน ได้แก่ การมีปัจจัย 4 ที่พอเพียงในการดำรงชีวิตประจำวันชุมชนรู้จักประหยัด และระมัดระวังในการใช้จ่ายมากยิ่งขึ้น. (4) รูปแบบตามหลักกตัญญูกตเวทิตา คือชาววังสะพุงมีความภาคภูมิใจ รู้คุณค่าต่อวัฒนธรรมเดิมมีความหวงแหน รักษาวัฒนธรรมไว้ด้วยความเพียรพยายาม. (5) รูปแบบตามหลักทศพิธราชธรรม คือผู้นำหรือผู้บริหารเทศบาลวังสะพุงต้องเป็นผู้มีความอ่อนโยนหรือเป็นกันเองกับชาวบ้าน มีความประพฤติดีงาม เป็น

ผู้เสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อความสุขส่วนรวม และมีความหนักแน่นในธรรม ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหว เพราะถ้อยคำที่ดีร้ายมีความเที่ยงธรรม เป็นธรรมกับชาวบ้านผู้มารับบริการอยู่เสมอ

นางสาวกัญจนพรพรรณ จุฬรมณี (2562) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง” ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการ ความเข้มแข็งของชุมชน มีพื้นฐานของความเป็นจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความสามัคคี ชุมชนสามารถที่จะวิเคราะห์ปัญหา และตัดสินใจเลือกนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้สำเร็จพัฒนาไปสู่การแก้ไขปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความสามารถที่พึ่งตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทุกกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จจะใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน 5 ระดับ คือ ขั้นการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาในชุมชน ตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ ขั้นการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้ขั้นการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพย์ วัสดุ อุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วม บริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก ขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับ ผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ ขั้นการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ด้านความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า ชาวบ้านมีความรักความสามัคคี สามารถดำเนินชีวิตอย่างสงบสุข มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหัวใจหลักของหมู่บ้านชุมชนเข้มแข็ง ด้านอาชีพ พบว่า มีการสร้างอาชีพให้ชาวบ้านมีการประกอบอาชีพที่สุจริต มีการฝึกอาชีพสงวนของไทยให้กับกลุ่มเยาวชน เพื่อสืบต่องาน ด้านวัฒนธรรมประเพณี พบว่า มีการปลูกฝังวัฒนธรรมประเพณีให้กับเยาวชนรุ่นหลัง เพื่อรักษาอัตลักษณ์ของหมู่บ้าน ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม พบว่า มีการดูแลและเอาใจใส่โดยเฉพาะการจัดการด้านขยะมูลฝอย ประชาชนให้ความร่วมมือในการรักษาความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในชุมชน

2. แนวทางพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง นอกจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งแล้วนั้น แนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งตามหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 ที่นำมาบูรณาการใช้ในการดำเนินการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอีกด้วย นอกจากส่งเสริมความเข้มแข็งของคนในชุมชนแล้วยังได้มอบพื้นฐานให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ มีความเข้มแข็งทางจิตสำนึก สามารถสืบสานวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชนให้เข้มแข็งสืบต่อไป

นิยานันท์ วุฒิพนมศักดิ์ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนคุณธรรมต้นแบบบ้านใหม่พัฒนาอำเภอกุเวียง จังหวัดน่าน” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนคุณธรรม

ต้นแบบบ้านใหม่พัฒนา พบว่า เมื่อมีการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม ในการพัฒนาชุมชนคุณธรรมฯ จะเกิดการพัฒนาชุมชน คุณธรรมที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นยิ่งขึ้น โดยที่บ้านใหม่พัฒนา มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง คนในชุมชน รู้สิทธิรู้หน้าที่ตรงต่อเวลามีความพร้อมเพรียงในการทำกิจกรรมต่างๆ มีการกำหนดมาตรการทางสังคมเพื่อให้ประชาชน อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา ผู้นำและผู้อาวุโสในชุมชน มีการให้เกียรติซึ่งกันและกัน รักษาจารีตประเพณีอันดีงามของชุมชน และการทำนุบำรุง ศาสนา เป็นหัวใจหลักของชุมชนบ้านใหม่พัฒนา

งานวิจัยทั้งหมดนี้ เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนด้วยหลักธรรมต่าง ๆ เป็นการทํารวบรวมข้อมูลที่คิดว่ามีประโยชน์มากในการนำไปพัฒนาชุมชนคุณธรรมต้นแบบ งานวิจัยของผู้วิจัยนี้ถึงแม้จะมีหลักธรรมที่ซ้ำกับงานอื่น ๆ บ้าง แต่ก็มีข้ออธิบายเพิ่มเติม และได้นำหลักธรรมบางข้อที่คิดว่าสำคัญนำมาเพิ่มเติมในการที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนคุณธรรมต้นแบบได้ด้วย

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้ จะใช้แนวทางและวิธีการในการดำเนินการวิจัยที่สำคัญ ดังนี้

การวิจัยเชิงเอกสาร (Qualitative Research)

โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา ค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยตามลำดับ ข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ เอกสาร วิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ หนังสือ บทความ งานวิจัย รวมถึงสื่อออนไลน์ต่างๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research)

โดยจัดลำดับข้อมูลตามขั้นตอนที่ค้นคว้ามาให้มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาให้เป็นระบบแล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาศึกษาวิเคราะห์ ด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) การตีความ (Interpretation) การสังเคราะห์ (Synthesis) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis) เพื่อนำไปสรุปผล

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์หลักธรรมส่งเสริมชุมชนคุณธรรมต้นแบบ” มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อคือ 1) เพื่อศึกษาชุมชนต้นแบบวิถีพุทธในสังคมไทย 2) เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมส่งเสริมชุมชนคุณธรรมต้นแบบ จากการศึกษาค้นคว้าในประเด็นที่ 1

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ชุมชนต้นแบบวิถีพุทธในสังคมไทย

1. แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนา

การพัฒนาเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นในการเพิ่มความก้าวหน้าและเสริมสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในหลากหลายสาขาของชีวิต เช่น การพัฒนาสังคม การเศรษฐกิจ การเทคโนโลยี และอื่น ๆ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นเพื่อนำไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นและยั่งยืนยาวนานของสังคมโลก ส่วนใหญ่แล้ว แนวคิดทฤษฎีในการพัฒนานับสนุนเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1) ความยุติธรรมและความเท่าเทียม: แนวคิดนี้เน้นความสำคัญของการเพิ่มความยุติธรรมและความเท่าเทียมในสังคม โดยให้ทุกคนมีโอกาสเท่าๆ กันในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสต่าง ๆ ในชีวิตให้เป็นธรรมโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางสังคม ชนชั้น หรือพื้นที่ที่เกิดตั้งแต่แรกเกิด

2) การสร้างความยั่งยืน: แนวคิดนี้เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนและไม่เสียหายต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการตั้งคำถามเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถสนับสนุนความเจริญรุ่งเรืองในระยะยาวได้

3) การสร้างพลังและสร้างสรรค์: การพัฒนาต้องพยุ่งความสามารถในการสร้างพลังงานและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อช่วยเสริมสร้างความก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงในสังคม

4) ความร่วมมือระหว่างประเทศ: แนวคิดนี้เน้นความสำคัญของความร่วมมือระหว่างประเทศในการพัฒนา การแบ่งปันความรู้และเทคโนโลยี รวมถึงการสร้างควมสามัคคีและความเข้าใจกันระหว่างชนกับชน

5) การพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม: แนวคิดนี้เน้นการพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในทางที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

6) ความเปิดเผยและการเข้าถึงข้อมูล: แนวคิดนี้เน้นความสำคัญของการเปิดเผยและการเข้าถึงข้อมูลที่สามารถช่วยเสริมสร้างการตัดสินใจที่ดีขึ้นและกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์

ความหมายของการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนหมายถึงกระบวนการที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองและความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของชุมชนที่มีอยู่ การพัฒนาชุมชนให้ก้าวไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้นไม่เพียงแต่เรื่องเศรษฐกิจและสิ่งอำนวยความสะดวกเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญกับความเกี่ยวข้องระหว่างชุมชนและสมาชิกในชุมชน เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมและมีโอกาสในการเติบโตและพัฒนาอย่างยั่งยืน

หลักการและวิธีการพัฒนาชุมชน

การสร้างควมสามัคคีและความเข้าใจกันระหว่างสมาชิกในชุมชน เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน การให้โอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะให้กับสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะคนที่อาจจะอยู่ในสภาพที่มีข้อจำกัดทางสังคมหรือเศรษฐกิจ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้ชุมชนสามารถเติบโตและพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมถึงการส่งเสริมเศรษฐกิจที่เป็นที่ยอมรับและมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดีขึ้น

องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน

มนุษย์ ประชากรในชุมชนที่สามารถเป็นแรงสำคัญในกระบวนการพัฒนาชุมชน ควรส่งเสริมทักษะและความรู้เพื่อให้สมาชิกในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมและมีส่วนช่วยเสี่ยงในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาในชุมชนได้ ทฤษฎาการธรรมชาติ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนเป็นสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เกิดกระตุ้นการพัฒนาที่ยั่งยืน องค์กรในชุมชน องค์กรที่เกิดขึ้นในชุมชนเช่น องค์กรภาคเอกชน องค์กรอาสาสมัคร และองค์กรที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เป็นสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน

ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน

สร้างสังคมที่แข็งแกร่งและยั่งยืน: การพัฒนาชุมชนที่ดีช่วยสร้างสังคมที่แข็งแกร่งและมีความยั่งยืนในระยะยาว การพัฒนาชุมชนช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสทางเศรษฐกิจ ลดความต้องการในการย้ายถิ่นทำงานของประชากร และลดความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ ส่วนการพัฒนาชุมชนส่งเสริมความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้น โดยเร่งการเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้เป็นประโยชน์ในชุมชน และการพัฒนาชุมชนช่วยส่งเสริมความสามัคคีและความเข้าใจกันระหว่างสมาชิกในชุมชน ทำให้สังคมมีความสงบและมั่นคงอย่างยั่งยืน สุดท้ายการพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่มีความหลากหลายและซับซ้อน แต่การให้ความสำคัญและการมีการวางแผนที่เหมาะสมจะช่วยให้ชุมชนมีส่วนร่วมและพัฒนาอย่างยั่งยืนได้มากยิ่งขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนคุณธรรม

ความหมายของชุมชนคุณธรรมคือกระบวนการการพัฒนาที่นำไปสู่สังคมที่มีความยุติธรรมและความเท่าเทียมในทุกด้านของชีวิต มีการเสริมสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในชุมชนทุกคน ความผูกพันความสามัคคีและความเข้าใจกันในชุมชนช่วยสร้างสังคมที่มีความสุขและความเป็นสิริมงคลสำหรับทุกคน

การพัฒนาชุมชนคุณธรรมให้ควรมีการส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรมในทุกด้านของชีวิต การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่ยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนสามารถเติบโตและพัฒนาอย่างยั่งยืน การส่งเสริมความเข้าใจและความสามัคคีในชุมชนช่วยสร้างสังคมที่มีความสุขและความเป็นสิริมงคลสำหรับทุกคน

เป้าหมายของการพัฒนาชุมชนคุณธรรมเป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาและการพัฒนาชุมชนที่มุ่งหมายให้ชุมชนเจริญรุ่งเรืองในทุกด้านของชีวิต ด้วยการสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและความเท่าเทียมทั้งในเชิงสังคมและเศรษฐกิจ สำคัญในกระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมคือการเพิ่มพูนทรัพยากรที่ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชน สามารถมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจและมีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมที่ยั่งยืน ในการเข้าถึงทรัพยากรและการเลือกตัดสินใจเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และควบคู่ไปกับการลดความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นอันตรายต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน ในทางปฏิบัติการเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนคุณธรรมเน้นการสร้างโอกาสเพื่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่

เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในชุมชนทุกคนโดยเน้นให้ความสำคัญและการมีการวางแผนที่เหมาะสมจะช่วยให้ชุมชนมีส่วนร่วมและพัฒนาอย่างยั่งยืนได้มากยิ่งขึ้นและเสริมสร้างวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตที่เป็นธรรมและเท่าเทียมสำหรับทุกคนในชุมชน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย ในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มาก ขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริงและมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน

สำหรับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ผู้ที่มีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมประกอบด้วย 5 ระดับคือ 1) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/ชุมชนของตน 2) การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร 3) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสีย

ปัจจุบันมีตัวอย่างหมู่บ้านมากมายที่ร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนคุณธรรม และยังมีการจัดการแข่งขันชุมชนคุณธรรมต้นแบบ โดยมีเกณฑ์ประเมินตามที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 หลักธรรมที่ส่งเสริมชุมชนคุณธรรมต้นแบบ

ผู้วิจัยได้ใช้หลักธรรมที่ส่งเสริมชุมชนคุณธรรมต้นแบบ ประกอบด้วย หลักศีล 5 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักสัปปริสธรรม 7 และหลักอปริหานิยธรรม 7 พอสรุปได้ดังนี้

1. หลักศีล 5 ศีลมีความสำคัญต่อการควบคุมกาย วาจา ใจ ของบุคคลให้สะอาดหมดจด สงบเรียบร้อย มีความสำคัญต่อการอยู่รวมกันในสังคม ทำให้สังคมนั้นๆ สงบสุข ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม ด้วยการ เคารพสิทธิหน้าที่ของกันและกัน ทำให้ไม่เกิดปัญหาตามมา และในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน โดยเริ่ม ตั้งแต่สถาบันครอบครัว ชัดเลาพฤติกรรมคนในครอบครัว ให้มีการดำเนินชีวิตแบบปกติสุข อยู่ใน สังคมแบบปกติสุข เนื่องจากเป็นกฎระเบียบพื้นฐานในการดำรงชีวิต และเป็นปัจจัยหลักพื้นฐานในการประพฤติปฏิบัติในหลักธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในหลักของไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา

ข้อ 1 ปาณาติบาต งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เปนภิกขาในสังคม เพื่อป้องกันมิให้ผู้คนเบียดเบียนกัน ทั้งเบียดเบียนมนุษย์ด้วยกัน และเบียดเบียนสัตว์ ดิรัจฉาน เพราะไมวามนุษย์หรือสัตว์ดิรัจฉานต่างก็มีชีวิต และรักชีวิตเหมือนกัน ไม่ต้องการให้ใครมา คราชีวิตของตนไป เมื่อผู้คนต่างปฏิบัติตามกติกากันก็จะไม่เบียดเบียนกัน ไม่วาทะโดยการฆ่า การ ทำร้ายร่างกาย หรือการทำทรมาน ทั้งคนและสัตว์ก็จะอยู่รวมกันอย่างปกติสุข ไม่

หว่าดระแวงกันและกัน และเพื่อให้ผู้คนมีเมตตาจิตต่อกันคือมีความรักมีความปรารถนาดีต่อกัน ไม่มีเวรไม่มีภัยต่อ มนุษย์ด้วยกันและสัตว์รังจาดินทั่วไป เมตตาจิตนี้ทำให้คนเราอ่อนโยน มีความรู้สึกห่วงหาอาทรกัน คิดถึงอกเขาอกเรา คิดช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่ดูร้าย ไม่เหี้ยมโหด ให้อภัย และมีไมตรีจิตต่อคนและสัตว์ รอบข้าง

ข้อ 2 อทินนาทาน ไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ เป็นกตिकाในสังคัมเพื่อให้ผู้คนในสังคัมเคารพในกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินของคนอื่น เพื่อป้องกันมิให้ผู้คนไปถือเอาทรัพย์สินของคนอื่นโดยไม่ถูกต้องชอบธรรม และเพื่อให้สังคัมดำรงชีพอยู่ด้วยสัมมาชีพ คือ มุ่งให้ผู้คนประกอบ อาชีพในทางสุจริต เปนอาชีพที่ถูกต้องเปนธรรม ด้วยกำลังของตนเองทรัพย์สินที่เกิดจากอาชีพนั้นๆ ก็จะทำให้เกิดความ ภาคภูมิใจ สามารถกินใช้ได้อย่างสะดวกใจ ไม่ต้องซ่อนเร้นระวังตัว หากดำรงชีพอยู่ด้วยมิฉฉาชีพก็จะ ทำให้คนอื่นเดือดร้อน และตัวเองก็เดือดร้อน เพราะต้องระวังตัว จะใช้ทรัพย์สินที่ทำอทินนาทานมาที่ต้อง ระวัง กลัวเจ้าของทรัพย์สินจะเห็น ต้องเก็บงำไว้อย่างมืด ซิดมีแต่ความกังวล กินใช้ไม่สะดวกด้วยประการ ทั้งปวง

ข้อ 3 กาเมสุมิฉฉาจาร งดเว้นการประพฤติดิฉฉาในกาม เปนกตिकाในสังคัมเพื่อให้สังคัมมั่นคงอยู่ในกรอบ สันโดษ คือการมีตัวเดียวเมียเดียว ซื่อสัตย์ จริ่งใจ ต่อคู่ครองของตัวตลอดไป มีความรู้สึกระวังตัวไม่ไปลวง ละเมิดคู่ครองของผู้อื่น ไม่ลวงละเมิดแมด้วย การแบ่งปันใจไปฝากฝังในหญิงอื่นชายอื่น เพื่อป้องกันความแตก รวในสังคัม เพื่อให้คนในสังคัมไว้วางใจกัน เพื่อให้ครอบครัวอบอุ่นเปนสุข

ข้อ 4 มุสาวาหา งดเว้นจากการพูดเท็จ เปนกตिकाในสังคัมเพื่อป้องกันการตัดประโยชน์ของผู้อื่นทาง วาจา เพื่อให้เกิดความไว้วางใจเชื่อใจกันได เพื่อสร้างความสามัคคีปรองดองในหมู่มณะ เพื่อให้รักษาคำสัตย์คำ จริ่ง คือเปนการฝกฝนให้คนที่อยู่รวมกันมีหลักสำหรับอยู่ ด้วยกัน คือรักษาคำสัตย์ พูดจริงไม่โกหกหลอกลวง ไม่พูดอย่างหนึ่งทำอย่างหนึ่ง เมื่อฝกฝนจนเกิด ความเคยชินกันแล้วก็จะไม่พูดเท็จ มีความละเอียดที่จะพูดเท็จ จะมีแต่ความหวังดีปรารถนาดีต่อกัน โดยเว้นจากการพูดเท็จอันจะไป ทำลายประโยชน์ของเขาให้เสียหาย

ข้อที่ 5 สุราเมรยมัชชปาทัฏฐานา ทานกำหนดกันขึ้นไว้และปฏิบัติกันมาแต่โบราณ ขึ้นมาเปนกตिका ในสังคัม เพื่อป้องกันสุขภาพของผู้คนในสังคัม เพื่อมิให้ประมาทมัวเมา เพื่อให้คุมครองสติไว้ ไม่ประมาทมัวเมา ด้วยการงดเว้น จากการดื่มกินสุราเมรย สิ่งเสพติด หากไม่มีข้อกำหนดเหล่านี้ไว้ และไม่ได้กำหนดเปนขอรห้ามเขาไว้ ในสังคัมก็จะมีคนดื่มกินสุรากันมาก เพราะไม่มีอะไรมาคอยยับยั้ง ทำให้สังคัมมีแต่คนที่สุขภาพไม่ดี มี แต่คนป่วยโรคพิษสุราเรื้อรัง มีแต่คนประมาทมัวเมา ก่อเรื่องวุ่นวายโกลาหลในที่นั้นๆ ไม่หยุดหย่อน หรือขาดสติ ควบคุมอารมณ์และจิตใจไม่ได้

2. หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมอันเป็นเครื่องช่วยเหลือกัน เป็นการผูกมิตร วิธีที่จะผูกมิตรนั้น ต้องมีสิ่ง ที่ช่วยยึดเหนี่ยว และประสานน้ำใจกันไว้ให้ต่างคนต่างมีความรักใคร่นิยมชมชอบซึ่งกันและกัน เป็นหลักธรรม พื้นฐานที่แสดงพฤติกรรมออกมาโดยคำนึงถึงการช่วยเหลือผู้อื่น และการทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม เป็น หลักธรรมที่ใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลให้อยู่ร่วมกันในสังคัมได้อย่างปกติสุข สามารถใช้เป็นวิธีการในการดำเนิน ชีวิตภายใต้ความรับผิดชอบในสังคัมทั้งในระดับบุคคล และธุรกิจองค์กรโดยมีความสอดคล้องกับบริบทของ

สังคมภายใต้พื้นฐานการสงเคราะห์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย 1) ทาน การให้ปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สิ่งของของตนแก่บุคคลอื่น 2) ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ การมีวาจาเป็นที่รัก เป็นที่ดูดีมีจิตใจของผู้ฟัง มีวาจาสุภาพอ่อนหวานชวนฟัง เป็นวาจาที่ไม่หยาบคายและก่อให้เกิดประโยชน์ 3) อตถจริยา การประพฤติตนเป็นประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือผู้อื่นในเวลาที่เป็นไม เป็นคนนิ่งดูตายในเมื่อตนเองมีกำลังความสามารถที่จะช่วยเหลือได้ 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอดันเสมอปลาย ไม่คบมิตรเพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ย่อมให้เกิดความสามัคคีร่วมมือร่วมใจในกลุ่มชน นั้น ๆ ถ้าไม่มีหลักปฏิบัติเช่นนี้ ผู้นั้นย่อมไม่เป็นที่รักของคนทั่วไป ข้อนี้บางท่านจึงเรียกว่า มนตัมหาเสน่ห์ เพราะทำให้ตนเข้าไปนั่งในใจของผู้อื่นต่อไป จะได้พูดถึงความสำคัญของสังคหัตถุธรรมที่เป็นส่วนสำคัญในการอยู่ร่วมกัน

3. หลักพรหมวิหาร 4 1) เมตตา เป็นความปรารถนาหรือความประสงค์อันเกิดขึ้นในจิตที่จะยังให้ผู้อื่นมีความสุข ภายใต้อันบริสุทธิ อันจักนำไปสู่การเกิดความกรุณาต่อไป 2) กรุณา เป็นความปรารถนาที่จะช่วยหรือสงเคราะห์ให้ผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ บนพื้นฐานจิตใจอันบริสุทธิ จนนำไปสู่การใช้ปัญญาเพื่อที่จะหาแนวทาง และการประพฤติดต่อการสงเคราะห์นั้นให้สำเร็จ ซึ่งจะยังให้ตนเกิดมุทิตา คือ ความอímเอิบ และยินดีต่อความสุข และการพ้นจากทุกข์ของผู้นั้น 3) มุทิตา เป็นความอímเอิบ และยินดีในใจที่ได้เห็นผู้อื่นมีความสุข และการพ้นจากทุกข์ อันจะนำไปสู่การส่งเสริม และสนับความสุขหรือความดีนั้นๆให้คงอยู่ และเจริญยิ่งขึ้นไป อันเป็นการกำจัดกิเลสทางใจที่ยังให้เกิดแก่อุเบกขาต่อไป 4) อุเบกขา เป็นความสงบของจิตด้วยการวางใจเป็นกลางต่อความสุขหรือความทุกข์ที่ตนหรือผู้อื่นได้รับ ที่ประกอบขึ้นด้วยจิตที่ปราศจากความเศร้าหมองหรือความอิจฉาริษยาต่อสิ่งนั้นๆ

4. หลักสัปปริสธรรม 7 คุณธรรม 7 ประการอันเป็นคุณสมบัติภายในตัวบุคคล ซึ่งมีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการนี้เป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันอย่างสมบูรณ์ จะทำให้บุคคลสามารถจัดการสามารถปฏิบัติการในการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ประกอบด้วย 1) ธัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ 2) อตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล 3) อตตัญญตา รู้จักตน 4) มัตตัญญตา รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา รู้จักกาลเวลา 6) ปริสฺสัญญตา รู้จักชุมชนสังคม 7) ปุคฺคสฺสัญญตา รู้จักบุคคล

5. หลักอภิธานียธรรม 7 พระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่เจ้าวัชชีทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคิธรรม (republic) ประกอบด้วย 1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำพร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันบ้านเมือง พร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลาย 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม 4) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้นเห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง 5) บรรดากุลสตรีกุลมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรือฉุดคร่าขึ้นใจ 6) เคารพสักการะบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่างๆ) ของวัชชี (ประจำชาติ) ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป 7) จัดให้ความอารักขา คุ่มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (ในที่นี้กินความกว้าง หมายถึง

บรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป) ตั้งใจว่า ขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมิได้มา พึงมาสู่แคว้น
แคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแคว้นแคว้นโดยผาสุก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) สร้างนโยบายที่ส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและสิ่งดีในชุมชน
ให้ทุกคนมีสิทธิในการเข้าถึงการศึกษา บริการสุขภาพ ที่อยู่อาศัย และโอกาสในการทำงาน
- 2) สร้างโอกาสให้กับประชาชนทุกกลุ่มทางสังคมในการมีส่วนร่วมและมีผลกระทบในกระบวนการ
ตัดสินใจและกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อชุมชน โดยเสริมสร้างทักษะการมีส่วนร่วมและการสื่อสารในประชาชน
- 3) สนับสนุนให้ชุมชนสร้างเครือข่ายและความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน ส่งเสริม
การสร้างสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็งและควบคู่ไปกับการส่งเสริมความเปลี่ยนแปลงที่เชิงบวก
ในชุมชน
- 4) สร้างระบบการศึกษาที่เปิดโอกาสให้กับทุกคนเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในชีวิต ส่งเสริมการ
เรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนทุกช่วงวัย
- 5) สร้างโอกาสให้กับประชาชนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเศรษฐกิจในชุมชน ส่งเสริมธุรกิจชุมชนและการ
ทำงานในท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้และความยั่งยืนให้กับชุมชนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) การศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรและระบบการบริหารจัดการในชุมชนคุณธรรมต้นแบบ เพื่อทำ
ความเข้าใจถึงส่วนประกอบที่สำคัญในการสร้างและบำรุงรักษาชุมชนที่เป็นอิสระและยุติธรรม
- 2) การวิจัยเกี่ยวกับวิธีที่ชุมชนคุณธรรมต้นแบบสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสมาชิกใน
ชุมชน การเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันและกิจกรรมที่สร้างบรรยากาศที่สร้างสรรค์และ
เปิดโอกาสให้กับทุกคนมีส่วนร่วม
- 3) การสำรวจและวิเคราะห์นโยบายที่ส่งเสริมการสร้างชุมชนคุณธรรม รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับ
สภาพแวดล้อมกฎหมายและแนวทางการบริหารจัดการที่ส่งเสริมความยุติธรรมในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. พิมพ์ครั้งที่ 9.
กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- รังสิตสารสนเทศ. (2539). *พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษา. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน): 51.*
- ณรัชช์ ศรีทอง. (2558). *กระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.*
- คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (ออนไลน์). *ชุมชนคุณธรรม. แหล่งข้อมูล: <https://www.nmpc.go.th/content-ebook/get-pdf?name=NdpJuDt5d5f70bfea3c7.pdf> [1 กรกฎาคม 2565].*
- ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร. (2532). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท”. *เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.*
- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). *การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท..*
- ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปถัมภ์. (2558). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.*
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. (2547). *การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์.*
- พุทธทาสภิกขุ. (2539). *ทาน ศีล ภาวนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.*
- สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2538). *ความจริงที่ต้องเข้าใจ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.*
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์.. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระครูประโชติธรรมวงศ์ (เอกพงษ์ หิริธมโม). (2561). “รูปแบบพุทธพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์”. *ดัชนีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดัชนีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระปลัดธนากร สนมโน (เพราะละ). (2561). “รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย”. *ดัชนีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดัชนีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- กัญจนพรพรรณ จุฬรมณี. (2562). “การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านศาลาเม้ง ตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- นิยานันท์ วุฒิพนมศักดิ์. (2565). “การพัฒนาชุมชนคุณธรรมต้นแบบบ้านใหม่พัฒนา อำเภอกุเพียง จังหวัดน่าน”. *วารสาร มจร.ทริภุชชัยปริทรรศน์. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม): 96.*